

Emil Dirkem

PRAVILA
SOCIOLOŠKE METODE

Sa francuskog prevela:
OLJA PETRONIĆ

Novi Sad
2012

Naslov originala:

LES RÈGLES DE LA MÉTHODE SOCIOLOGIQUE

by
Émile Durkheim

SADRŽAJ

Predgovor prvom izdanju	13
Predgovor drugom izdanju	17
Uvod	31
Nerazvijenost metodologije u društvenim naukama. Predmet dela.	

PRVO POGLAVLJE

Šta je društvena činjenica?	33
-----------------------------	----

Društvena činjenica ne može da se definiše svojom opštošću unutar društva. Razlučiva obeležja društvene činjenice: 1. njena spoljnost u odnosu na pojedinačne svesti; 2. prinudno dejstvo koje ima ili je kadra da ima na iste te svesti. Primena te definicije na izgrađene prakse i društvene tokove. Provera te definicije.

Drugi način da se označi društvena činjenica: stanje nezavisnosti u kojem se nalazi u odnosu na svoja pojedinačna očitovanja. Primena te oznake na izgrađene prakse i društvene tokove. Društvena činjenica se uopštava zato što je društvena, a daleko od toga da je društvena zato što je opšta. Kako se ova druga definicija vraća na prvu.

Kako se činjenice društvene morfologije vraćaju na tu istu definiciju. Ošti obrazac društvene činjenice.

DRUGO POGLAVLJE

Pravila koja se odnose na posmatranje društvenih činjenica

43

Temeljno pravilo: Obradivati društvene činjenice kao stvari.

I. Ideološka faza kroz koju prolaze sve nauke i tokom koje razrađuju laičke i praktične pojmove umesto da opisuju i objašnjavaju stvari. Zašto je ta faza u sociologiji morala da se produži još više nego u drugim naukama. Činjenice pozajmljene iz Kontove sociologije i iz sociologije g. Spensera, sadašnje stanje morala i političke ekonomije koje pokazuje da taj stadijum još nije prevaziđen.

Razlozi za njegovo prevazilaženje: 1. Društvene činjenice se moraju obradivati kao stvari zato što su neposredne datosti nauke, dok ideje, čiji su oni, smatra se, razvijeniji vid, nisu neposredno date. 2. Sve one imaju obeležja stvari.

Analogija te reforme sa onom koja je nedavno preobrazila psihologiju. Razlozi za nadu da će u budućnosti sociologija brzo napredovati.

II. Neposredne nužne posledice prethodnog pravila.

1° Izbaciti iz nauke sve anticipacije. O mističnom stanovištu koje se suprotstavlja primeni ovog pravila.

2° Način da se sačini pozitivan predmet istraživanja: grupisati činjenice prema zajedničkim spoljnim obeležjima. Odnosi tako obrazovanog pojma sa laičkim pojmom. Primeri grešaka kojima se izlažemo ako zanemarimo ovo pravilo ili ako ga rđavo primenimo; uobičajena greška kojom se unutrašnjim društvima uskraćuje moral. Spoljnost obeležja koja ulaze u ove početne definicije ne predstavlja prepreku za naučna objašnjenja.

3° Ova spoljna obeležja moraju, osim toga, da budu što je moguće objektivnija. Način da se do toga dođe: uhvatiti se za društvene činjenice sa one strane na kojoj su izolovane od svojih pojedinačnih očitovanja.

TREĆE POGLAVLJE

Pravila koja se odnose na razlučivanje normalnog od patološkog

69

Teorijska i praktična korist od ove distinkcije. Potrebno je da ona bude naučno moguća kako bi nauka mogla služiti za usmeravanje ponašanja.

I. Ispitivanje obično korišćenih kriterijuma: bol nije razlučivi znak bolesti jer pripada stanju zdravlja, niti je umanjenje prilika za opstanak jer ga ponekad proizvode normalne činjenice (starost, porođaj, itd.), i ne pro-

ishodi nužno iz bolesti; štaviše, taj kriterijum je najčešće neprimenljiv, naročito u sociologiji.

Bolest razlučena od stanja zdravlja kao anormalno od normalnog. Prosečni ili specifični tip. Nužnost da se starost uzme u obzir kako bi se odredilo je li neka činjenica normalna ili nije.

Kako se ta definicija patološkog uglavnom preklapa sa uobičajenim pojmom bolesti: anormalno je slučajno; zašto anormalno uglavnom sačinjava biće u stanju potčinjenosti.

II. Korist od provere rezultata prethodne metode kroz traganje za uzrocima normalnosti činjenice, što će reći njene opštosti. Nužnost da se pristupi toj proveri kad je reč o činjenicama koje se odnose na društva čija istorija nije dovršena. Zašto se ovaj drugi kriterijum može upotrebiti samo u svojstvu dopune i tek na drugom mestu.

Izricanje pravila.

III. Primena tih pravila u nekoliko slučajeva, naročito u pitanju zločina. Zašto je postojanje kriminaliteta normalan fenomen. Primeri grešaka do kojih dolazi kad se ne poznaju ova pravila. Nauka čak postaje nemoguća.

ČETVRTO POGLAVLJE

Pravila koja se odnose na izgradnju društvenih tipova

93

Razlučivanje normalnog od anormalnog podrazumeva izgradnju društvenih vrsta. Korist od tog pojma vrste, posrednika između pojma genus homo i pojma pojedinih društava.

I. Način da se one izgrade nije da se pristupa monografijama. Nemogućnost da se tim putem dođe do cilja. Beskorisnost klasifikacije koja bi bila tako sačinjena. Načelo metode koju treba primeniti: razlučiti društva prema stepenu složenosti.

II. Definicija jednostavnog društva: horda. Primeri nekih načina na koje se društvo slaže sa istim takvim, a njegovi sastavni delovi među sobom. Unutar tako sačinjenih vrsta razlučiti varijetete, prema tome da li se sastavni segmenti mogu stapati ili ne.

Izricanje pravila.

III. Kako prethodno izneto pokazuje da postoje društvene vrste. Razlika u prirodi između vrste u biologiji i vrste u sociologiji.

Pravila koja se odnose na
objašnjenje društvenih činjenica

105

I. Finalističko obeležje objašnjenja koja su trenutno u upotrebi. Korisnost neke činjenice ne objašnjava njeno postojanje. Dvojnost oba pitanja, ustanovljena činjenicama opstanka, nezavisnošću organa i funkcije, i raznovrsnost usluga koje može uzastopno da pruži jedna ista institucija. Nužnost istraživanja delatnih uzroka društvenih činjenica. Premoćna važnost tih uzroka u sociologiji, dokazana opštošću društvenih praksi, čak i najpodrobnijih.

Delatni uzrok, dakle, mora da bude određen nezavisno od funkcije. Zašto ovo prvo istraživanje mora da prethodi ovom drugom. Korisnost potonjeg istraživanja.

II. Psihološko obeležje metode objašnjenja koja se uglavnom koristi. Ta metoda zanemaruje prirodu društvene činjenice koja je nesvodiva na čisto psihičke činjenice na temelju njene definicije. Društvene činjenice se mogu objasniti samo društvenim činjenicama.

Kako je moguće da je tako, iako društvo za materiju ima samo pojedinačne svesti. Važnost činjenice udruživanja iz kojeg se rađaju novo biće i novi poredak stvarnosti. Prekid kontinuiteta između sociologije i psihologije analogan onom između biologije i fizičko-hemijskih nauka.

Ako se ova tvrdnja primenjuje na činjenicu obrazovanja društva. Pozitivan odnos psihičkih i društvenih činjenica. Prve su neodređena materija koju preobražava društveni činilac: primeri. To što su im sociolozi pripisali neposredniju ulogu u genezi društvenog života znači da su za čisto psihičke činjenice uzeli stanja svesti koja su samo preobraženi društveni fenomeni.

Drugi dokazi u prilog istoj ovoj tvrdnji: 1. nezavisnost društvenih činjenica u odnosu na etnički činilac, koji je organsko-psihičkog reda; 2. društvena evolucija se ne može objasniti čisto psihičkim uzrocima.

Izricanje pravila s tim u vezi. Zbog toga što su ova pravila zanemarena sociološka objašnjenja imaju previše uopštenu narav, što ih diskredituje. Nužnost čisto sociološkog obrazovanja.

III. Primarna važnost činjenica društvene morfologije u sociološkim objašnjenjima; unutrašnja sredina je izvor svakog iole značajnog društvenog procesa. Naročito premoćna uloga ljudskog elementa u toj sredini. Sociološki problem se, dakle, sastoji naročito u tome da se pronađu svojstva te sredine koja imaju najviše uticaja na društvene fenomene. Dve vrste obeležja naročito odgovaraju tom uslovu: opseg društva i dinamička gustina merena stupnjem stapanja segmenata. Sekundarne unutrašnje

sredine; njihov odnos sa opštom sredinom i pojedinošću kolektivnog života. Važnost pojma društvene sredine. Ako se on odbaci, sociolog više ne može da uspostavi odnose uzročnosti, već samo odnose uzastopnosti, koji ne sadrže naučno predviđanje: primeri pozajmljeni od Konta i g. Spensera. Značaj tog istog pojma pri objašnjavanju kako korisna vrednost društvenih praksi može da varira a da ne zavisi od proizvoljnih sklopova. Odnos ovog pitanja sa pitanjem društvenih tipova.

Ovako pojmljen društveni život zavisi od unutrašnjih uzroka.

IV. Opšte obeležje tog sociološkog poimanja. Za Hobsa je veza između psihičkog i društvenog sintetička i veštačka, za g. Spensera i ekonomiste je prirodna ali analitička, a za nas je prirodna i sintetička. Kako se ova dva obeležja mogu pomiriti. Opšte posledice koje iz toga proishode.

ŠESTO POGLAVLJE

Pravila koja se odnose na davanje dokaza

133

I. Uporedna metoda ili posredno eksperimentisanje jeste metoda dokaza u sociologiji. Beskorisnost metode koju Kont naziva istorijskom. Odgovor na Milove prigovore koji se odnose na primenu uporedne metode u sociologiji. Važnost načela: jednoj istoj posledici uvek odgovara jedan isti uzrok.

II. Zašto je, među raznim postupcima u uporednoj metodi, metoda pratećih varijacija oruđe par excellence istraživanja u sociologiji; njena nadmoćnost: 1. u tome što doseže uzročnu vezu iznutra; 2. u tome što omogućuje upotrebu odabranijih i bolje kritikovanih dokumenata. Sociologija se, zbog toga što je svedena na samo jedan postupak, ne nalazi u stanju podređenosti naspram drugih nauka zbog bogatstva varijacija kojima raspolaže sociolog. Ali nužno je da se porede samo neprekidni i rašireni nizovi varijacija, a ne izolovane varijacije.

III. Različiti načini izgradnje nizova. Slučaj u kojem njihovi članovi mogu biti pozajmljeni od jednog jedinog društva. Slučaj u kojem ih treba pozajmiti od različitih društava, ali ona moraju pripadati istoj vrsti. Slučaj u kojem treba porediti različite vrste. Zašto je taj slučaj najopštiji. Uporedna sociologija je sociologija sama.

Mere predostrožnosti koje treba preduzeti da bi se izbegle izvesne greške tokom tih poređenja.

Opšta obeležja ove metode:

1. Njena nezavisnost naspram čitave filozofije (nezavisnost koja je korisna i samoj filozofiji) i naspram praktičnih učenja. Odnosi sociologije sa tim učenjima. Kako ona omogućuje da se dominira zainteresovanim stranama.

2. Njena objektivnost. Društvene činjenice razmatrane kao stvari. Kako ovo načelo dominira čitavom metodom.

3. Njeno sociološko obeležje: društvene činjenice objašnjene dok istovremeno čuvaju svoju specifičnost; sociologija kao samostalna nauka. Osvajanje te samostalnosti je najznačajniji korak napred koji sociologija tek treba da napravi.

Veći autoritet ovako praktične sociologije.